

PREDGOVOR

Tvrda i hladna logika vlada literarno gomilama, ali ne prodire u psihu pojedinca intelekta, jer je ova mekana, topla i nadasve nelogična. Ona se naslućuje, ne proračunava; ona se ne dokazuje, ona postoji.

Janko Polić Kamov, Zagreb, 8. siječnja 1910.

(Jure Turić: »Igra životom«)¹

Literati dočaravaju raznim prokušanim trikovima učinak prividnosti, često jači od istine. Oni iz svojih cilindara vade fantome od golubova tako uvjerljivo te smo skloni vjerovati kako je golub iz čarobnjakog cilindra više živ od svakog živog goluba.

Miroslav Krleža, 1918.

(»Čarobnjak sa cilindrom«)²

Slijedeći misao kako književnost kao umjetnost riječi prenosi znanja i iskustva čovječanstva na izniman, osebujan način, razumljivo je da se ona teorijski može odrediti s jedne strane u okvirima jezične komunikacije, a s druge kao osobita vrsta spoznaje. Odnosi prema jeziku i zbilji životno su važne i međusobno duboko prožete poruke pa je jasno da je književnost istodobno spoznaja i komunikacija, a što se razmatralo s jednoga ili drugoga aspekta, s naglaskom na krajnjem cilju proučavanja književnoga teksta, odnosno prodiranju u spo-

¹ Janko Polić Kamov, *Članci i feljtoni. Pisma*, sv. IV, Sabrana djela Janka Polića Kamova, Izdavački centar Rijeka, Rijeka 2000, str. 113.

² Miroslav Krleža, *Panorama pogleda, pojava i pojmova*, knj. 3, Oslobođenje, Sarajevo 1982, str. 330.

znajnu sliku svijeta koja je njime predočena. Književnoanalitičkim pristupom predmnijevalo se odgonetnuti semantički potencijal teksta, uz neizbježno isticanje da se tekst i njegov čitatelj uzimaju kao dvije neraskidive instance jedinstvenoga dijaloškog odnosa.

Kompariranje književnih djela, kao i književnoumjetničke osobnosti klasika hrvatske književnosti Janka Polića Kamova i Miroslava Krleže, s apostrofiranjima na semantičkim analizama njihovih pojedinih tekstova, nametnulo se kao neizbježni poticaj proučavanja hrvatske književnosti 20. stoljeća s intencijom uspostave značenjskoga sustava pojedinoga književnog djela te prodiranja u literarni svijet svakoga od književnih velikana. Iščitavanjem semantičkog potencijala književnih tekstova Kamova i Krleže moguće je hermeneutički sagledati književni svijet koji su podastrli, pri čemu je važna interakcija što nastaje tumačenjem diskursa, uz nužnu rekonstrukciju značenjskog sustava diskursa na temelju njegova semantičkog potencijala. Upravo su neiscrpan semantički potencijal Kamovljevih i Krležinih tekstova te njihov slojeviti intertekstualni odnos rezultirali postupcima dekodiranja i iščitavanja potpuno novih mogućih književnih svjetova, samim time i spoznaja u kontekstu povijesti novije hrvatske književnosti.

Cjelokupno Kamovljevo djelo veristički, ali i futuristički, proto-avangardan je spoj biblijske i tehnicističke tematike te naglašavajući novo doba ljudske alijenacije, bezizlazja, apsurdna, izravno se zrcali i na književno stvaralaštvo Miroslava Krleže. Analiziran je jedinstveni fenomen Janka Polića Kamova u kontekstu hrvatske i svjetske književnosti te kompariran s fenomenom Miroslava Krleže i njegovim dominantnim utjecajem na cjelokupnu hrvatsku književnost 20. stoljeća. Naglasak je osobito na interpretaciji pojedinih književnih tekstova Kamova i Krleže, kao i relevantnih činjenica u svezi s biografijama obaju klasika.

Ova je knjiga usmjerena prema proučavanju literarnih tekstova i osobnosti Kamova i Krleže te recepciji njihova stvaralaštva, uz neizbježno upućivanje na pojavu književnosti kao umjetničke i spoznajne autentičnosti koja je nezamjenjiva u ljudskom društvu, pa je stoga nužno proučavati je u svim njezinim aspektima. Ponovno išči-

tavanje i istraživanje književne ostavštine dvaju krucijalnih hrvatskih književnika dovodi do novih napora i oko razumijevanja misaone tradicije vlastita naroda. Istodobno objašnjavanja i dekodiranja književnih djela nemaju smisla ukoliko se ne pridonosi i razumijevanju onako kako to traži vrijeme u kojemu živimo. Zato je uvijek iznova potrebno proučavati književna djela prošlosti i sadašnjosti, a kako bismo razumjeli vlastitu osobu i svijet u kojemu živimo.

U kompariranju književnih djela Kamova i Krleže naglašeni su utjecaji fenomenologije i egzistencijalizma, pri čemu je osobito značajna fenomenološka metoda kojom se nastojalo proniknuti u bit književnoumjetničkoga stvaralaštva dvaju hrvatskih književnika. Slijedom metode hermeneutike kao vještine razumijevanja i tumačenja, uz metodološko izravno oslanjanje na stilistiku, stilističku kritiku, ne zanemarujući ni estetska učenja o intuiciji, moguće je Kamovljeve i Krležine tekstove razumjeti i razmotriti na potpuniji, obuhvatniji, pa i zamjetno drukčiji način. Poststrukturalistički postupci dekonstrukcije nameću se u ovoj knjizi vrlo poticajnim.

Književno djelo Janka Polića Kamova, anticipatora avangardističkih tendencija u europskim književnostima, izravno se zrcali i u dijelu stvaralaštva Miroslava Krleže, pri čemu se ne umanjuju Krležini doprinosi kao estetske vertikale hrvatske književnosti i europskoga literarnog klasika. Unatoč neprijepornom skepticizmu i nepovjerenju prema konačnim istinama, komparacija Kamova i Krleže doprinosi izravnom značenjskom preslagivanju Kamovljeva književnog stvaralaštva, uz nužno prevrednovanje nekih kanonskih djela Miroslava Krleže, kroz sinkronijski i dijakronijski refleksi. Iščitavanje značenja i očitavanje smisla međuovisni su procesi koji interpretacijski pokazuju i potpunu umjetničku autonomiju, ali i ovisnost teksta i tumača.

Komparacija Kamova i Krleže nametnula se kao produktivni znanstveni imperativ.